

ningen weer in gebruik genomen; daar waren ca. 500 cellen. Door het toenemend aantal door de Duitsers gearresteerden (per 14 december '41 ruim achttienhonderd '*zur Vorbereitung eines Strafverfahrens*') maar vooral ook doordat de 'Nederlandse' criminaliteit steeg, ging zich in '41 in de gevangnissen ruimtetekort aftekenen. Per 1 januari '41 had men nog slechts tweëndertig veroordeelden hun gevangenisstraf niet kunnen laten uitzitten¹, maar een jaar later, per 1 januari '42, waren dat er bijna tweeduizend geworden en per 1 mei '42 was dat cijfer verder gestegen: tot bijna zesduizend. In de Cellenbarakken en in de *Deutsche Abteilungen* van diverse huizen van bewaring en gevangnissen zaten per 1 juni '42 een kleine drieduizend Nederlanders (soms ook Duitsers) gevangen, als regel meerderen in één cel, in Nederlandse detentie bevonden zich toen bijna zesduizendzeshonderd gevangenen, onder wie ruim vierduizendvierhonderd wegens verduistering, diefstal, heling enz. en bijna achthonderd wegens clandestien slachten of andere vormen van zwarte handel – men ziet hieruit dat de 'bijzondere' economische overtreders een aanzienlijk contingent waren gaan vormen. Tegen velen van die tot gevangenisstraf veroordeelden was de straf lang tevoren uitgesproken. Eind december '41 had de Arnhemse procureur-generaal, de NSB'er mr. de Rijke, er in een van de wekelijkse besprekingen bij Schrieke al op gewezen dat er alleen al in zijn ressort 500 vonnissen gezezen waren die op executie wachtten. Schrieke deelde toen mee dat hij al zoekende was naar extra gevangenisruimte, maar enkele grote gebouwen die daarvoor in aanmerking kwamen, waren door de *Wehrmacht* gevorderd. De Rijke bepleitte vervolgens dat men een kamp zou oprichten: een concentratiekamp. Hij gaf 'een beschrijving van de concentratiekampen in Duitsland, zoals spreker die vóór de oorlog heeft gezien. De inrichting is die van een openlucht-gevangenis.'²

De Rijke was niet de enige die een Nederlands concentratiekamp als wenselijk was gaan beschouwen. Voor de secretarissen-generaal (die zelfs de rechter hadden willen uitschakelen!) gold, gelijk vermeld, hetzelfde. Schokker, de gemachtigde voor de prijzen, zei in maart '42 dat hij diegenen 'die zich hebben schuldig gemaakt aan economische delicten', in 'werkkampen' wilde onderbrengen³, Schrieke juichte het toen toe dat die overtreders 'thans worden gestraft met opname in de concentratiekampen in Duitsland'⁴ – maar dat waren er slechts weinigen. In april kon Schrieke evenwel meedelen dat er twee kampen in Nederland zouden komen: één bij de Dollard,

¹ De lichtere gevallen waarin hechtenisstraf opgelegd was, tellen wij niet mee.

² Vergad. p.g.: Notulen, 24 dec. 1941, p. 5. ³ NSB, propagandaraad: Notulen, 13 maart 1942, p. 3 (NSB, 206). ⁴ A.v., 20 maart 1942, p. 2.